

An transtulerint aliquid addendo vel subtrahendo?

443 Dicendum est interpretes septuaginta, quamvis optimo modo sacros codices Hebraeos Graece verterint, non tamen eos reddiderunt de verbo ad verbum, sed aliqua addiderunt, mutaverunt, abstulerunt, prout Spiritus sanctus eos dirigebat. Prima pars patet; quia ab auctoris mente nunquam recesserunt ut patet ex summa eorum Conformitate, ex qua manifeste colligitur perpetua in eis Spiritus sancti assistentia, ut est dictum. Quod autem de verbo ad verbum non reddiderunt, patet ex his, quae docet D. Hieron. Prefat. in Chronico. Euseb. Difficile est, ait, alienas linguas insequentem non alicubi excedere, ut quae in aliena lingua bene dicta sunt, eundem decorem in translatione seruent. Et parum post idem confirmat. Et non solum ratione, sed etiam experientia hoc deprehenditur, ut notant D. Ambrosius lib. 3. de Hexamer. cap. 2. Philast. part. 3. haeresi 87.

D. Hieron. Quod vero aliqua addiderint, vel subtraxerint, docet expressè D. Hieron. Epistol. ad Dominionem, & Rogatianum. Quod etiam ex multis tradant D. August. citandus Salmeiron: Prolog. 3. quod ex alto dictamine Spiritus sancti factum est, ut patet ex mutua coherencia, ut addendo aliquid magis explicarent, & subtrahendo magna mysteria absconderent Ethnicis, qui sine lumine fidei illa asportare non poterant. Rem sapientissimè de suo more explicat D. Augustin. lib. 18. de Civit. Dei, cap. 43. & ait: Sicut oportet nihil aliud intuemur in scripturis, nisi quod per homines dixerit Dei Spiritus, quod quid est Hebraeis Codicibus, & non est apud Septuaginta interpretes, noluit hoc per ipsos, sed per illos Prophetas Dei Spiritus dicere. Quidquid verò est apud Septuaginta, in Hebraeis autem Codicibus non est, per istos maluit, quam per illos idem Spiritus Dei dicere, sic ostendimus utrosque fuisse Prophetas, isto enim modo ista per Isaiam, illa per Ieremiam, alia, atque alia per alium, atque aliam prophetam, vel aliter per hunc ac per alium dixit, ut voluit. Quidquid porò apud utrosque dicere voluit, unus atque idem Spiritus, sed ita ut illi praeceperent prophetando; illi sequerentur prophetice illos interpretando; quia sicut in illis vera concordia dicentibus, unus pacis Spiritus fuit. sic in istis non secum conferentibus, & tamen tanquam uno ore cuncta interpretantibus idem Spiritus unus apparuit.

444 D. Hieron. D. August. Dices contra hanc sententiam tot sanctorum Patrum, quod D. Hieron. Prefat. in Pentat. negat Septuaginta Vates fuisse, sed eos dumtaxat dicit interpretes. Et priori praefatione in Job, eos in plerisque errasse indicat; & variis in locis eorum versiones reprehendit.

445 D. Hieron. Respondet quod D. Hieronymus illa dixit, cum apud se non haberet legitimam, & correctam versionem, sed laceratos Codices, at verò postquam expurgatam à vitiiis Graecorum, ac Latinorum videret eam magnopere veneratur, & sententiam pristinam retractavit, ut patet Prefat. 2. in Paralip. ubi talia vitia notans, ait: Nec Septuaginta inter-

pretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea, quae vera fuerunt, transtulerunt. Sed scriptorum culpa adscribendum, dum de emendatis inemendata scripserunt, & saepe tria nomina subtraxerunt, & media syllabis in unum vocabulum cogunt, vel e regione unum nomen propter nimiam latitudinem suam in duo, vel tria vocabula, &c. Et idem sanctus Doctor seculi similia habet in Praefatione in Esdras, sic ait: Si Septuaginta interpretum pura, ut ab ipsis in Graecum versa est editio permaneret, superflue me impelleres, ut Hebraica volumina latiore sermone transfererem.

446 D. Hieron. Certum est, quod tempore illo antiquo, scilicet usque ad tempora Apostolorum, & deinceps quo ad usque suam puritatem retinuit, Translatio Septuaginta Canonica, & authentica fuit sive ex tacto, sive expresso consensu Ecclesiae, nam Apostoli, & Evangelistae addocentes testimonia veteris Testamenti, ea adducunt, allegant juxta lectionem septuaginta, ergo sacri Apostoli, ac Evangelistae eam ut Canonicam, ac legitimam approbant. Et ita ait D. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei, cap. 44. Ego pro modico meo vestigia sequens Apostolorum, quia ipsi ex utrisque, id est ex Hebraeis, & ex septuaginta testimonia prophetica posuerunt, utraque auctoritate utendum potavi, quoniam utraque una, & divina est. Nota ultima verba, utraque una, & divina est, ergo utraque authentica. Idem docent Eusebius lib. 6. Historia, cap. 23. & D. Hieronymus allegatus superiori, num. 346.

447 Post tempus verò illud primitivum; circa Septuaginta translationem, tempore Origenis, non una simplex fuit translatio, sed triplex, & inde non una simplex circumferebatur nam quidam legebant eam, quam Lucianus Martyr anno Christi 174. edidit. Alij eam, quam Origenes anno 226. correxit, & inter hos Helychius maxime laboravit, anno 360. ut hanc translationem ad suam primævam integritatem reduceret, de his facit mentionem D. Hieron. prefat. in lib. 16. Isaiæ & Epistol. 107. ubi ait: Alexandria & Aegyptus in Septuaginta suis Helychium laudat Auctorem: Constantinopolis usque ad Antiochiam, Luciani Martyris exemplaria probat, media inter has provinciae Palaestinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius, & Pamphilus vulgaverunt, totisque Orbis hac inter se trifaria varietate compugnat.

448 Postea verò anno 1510. Doctores Complutenses cum studio, ac labore suadente Eminentissimo Cardinali Francisco Ximene Archiepiscopo Toletano, nec non postea Lovanienses, conquisitis variis exemplaribus vetustis Graecis, plura menda ademerunt, & quae decrant restituerunt, & eo modo, quo potuerunt, opus perfecerunt; & quia aliqua videbantur adhuc emendatione indigere. Inde factum est, quod anno Domini 1585. ex antiquissimo Bibliothecae Vaticanae Codice manuscripto expressa est alia versio septuaginta Interpretum, studio, & labore Eminentissimi Cardinalis Antonij Carafa Bibliothecarii Apostolici (cui ait Baronius anno 131. Baron. num. 50.

449 Certum est, quod tempore illo antiquo, scilicet usque ad tempora Apostolorum, & deinceps quo ad usque suam puritatem retinuit, Translatio Septuaginta Canonica, & authentica fuit sive ex tacto, sive expresso consensu Ecclesiae, nam Apostoli, & Evangelistae addocentes testimonia veteris Testamenti, ea adducunt, allegant juxta lectionem septuaginta, ergo sacri Apostoli, ac Evangelistae eam ut Canonicam, ac legitimam approbant. Et ita ait D. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei, cap. 44. Ego pro modico meo vestigia sequens Apostolorum, quia ipsi ex utrisque, id est ex Hebraeis, & ex septuaginta testimonia prophetica posuerunt, utraque auctoritate utendum potavi, quoniam utraque una, & divina est. Nota ultima verba, utraque una, & divina est, ergo utraque authentica. Idem docent Eusebius lib. 6. Historia, cap. 23. & D. Hieronymus allegatus superiori, num. 346.

450 Post tempus verò illud primitivum; circa Septuaginta translationem, tempore Origenis, non una simplex fuit translatio, sed triplex, & inde non una simplex circumferebatur nam quidam legebant eam, quam Lucianus Martyr anno Christi 174. edidit. Alij eam, quam Origenes anno 226. correxit, & inter hos Helychius maxime laboravit, anno 360. ut hanc translationem ad suam primævam integritatem reduceret, de his facit mentionem D. Hieron. prefat. in lib. 16. Isaiæ & Epistol. 107. ubi ait: Alexandria & Aegyptus in Septuaginta suis Helychium laudat Auctorem: Constantinopolis usque ad Antiochiam, Luciani Martyris exemplaria probat, media inter has provinciae Palaestinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius, & Pamphilus vulgaverunt, totisque Orbis hac inter se trifaria varietate compugnat.

451 Dices contra hanc sententiam tot sanctorum Patrum, quod D. Hieron. Prefat. in Pentat. negat Septuaginta Vates fuisse, sed eos dumtaxat dicit interpretes. Et priori praefatione in Job, eos in plerisque errasse indicat; & variis in locis eorum versiones reprehendit.

452 Respondet quod D. Hieronymus illa dixit, cum apud se non haberet legitimam, & correctam versionem, sed laceratos Codices, at verò postquam expurgatam à vitiiis Graecorum, ac Latinorum videret eam magnopere veneratur, & sententiam pristinam retractavit, ut patet Prefat. 2. in Paralip. ubi talia vitia notans, ait: Nec Septuaginta inter-

pretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea, quae vera fuerunt, transtulerunt. Sed scriptorum culpa adscribendum, dum de emendatis inemendata scripserunt, & saepe tria nomina subtraxerunt, & media syllabis in unum vocabulum cogunt, vel e regione unum nomen propter nimiam latitudinem suam in duo, vel tria vocabula, &c. Et idem sanctus Doctor seculi similia habet in Praefatione in Esdras, sic ait: Si Septuaginta interpretum pura, ut ab ipsis in Graecum versa est editio permaneret, superflue me impelleres, ut Hebraica volumina latiore sermone transfererem.

453 Certum est, quod tempore illo antiquo, scilicet usque ad tempora Apostolorum, & deinceps quo ad usque suam puritatem retinuit, Translatio Septuaginta Canonica, & authentica fuit sive ex tacto, sive expresso consensu Ecclesiae, nam Apostoli, & Evangelistae addocentes testimonia veteris Testamenti, ea adducunt, allegant juxta lectionem septuaginta, ergo sacri Apostoli, ac Evangelistae eam ut Canonicam, ac legitimam approbant. Et ita ait D. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei, cap. 44. Ego pro modico meo vestigia sequens Apostolorum, quia ipsi ex utrisque, id est ex Hebraeis, & ex septuaginta testimonia prophetica posuerunt, utraque auctoritate utendum potavi, quoniam utraque una, & divina est. Nota ultima verba, utraque una, & divina est, ergo utraque authentica. Idem docent Eusebius lib. 6. Historia, cap. 23. & D. Hieronymus allegatus superiori, num. 346.

QUESTIO II.

An Textus Hebraicus etiam nunc post D. Hieronymum sit authenticus.

SUMMARIUM.

- 454 Quid sit Authenticum.
455 Textus Hebraicus usque ad Christi tempora erat Authenticus,
456 Textus Hebraicus usque ad tempora Divi Hieronymi erat authenticus.
457 Prima sententia affirmat, quod nullus datur Textus Hebraicus purus & incorruptus.
458 Fundamenta hujus sententiae.
459 Opposita sententia communis, & vera.
460 Per viros sanctissimos in primitiva Ecclesia diversi Codices sunt asportati.
461 Dei iudicio ipsi Fidei sacros Codices secum asportarunt.
462 Probatur conclusio: & refellitur adversariorum responsio, & n. 465.
463 Secundum fundamentum, & refellitur adversariorum solutio, & n. 465.
464 Solvuntur a gumena contraria.
465 Ad instantiam ostenditur omnia coherere cum Textu Hebraeo, & n. 468.
466 Magna utilitas ex Textu Hebraeo.

Primo notandum, quid sit authenticum, quod deducitur à verbo Graeco quod significat auctoritatem, ac proinde Authenticum idem est, ac illud quod habet auctoritatem; unde ait Julianus Jurisconsultus, tract. Julian. de fide instrument. inde dicta sunt instrumenta authentica, & scripta, quae certam, & justam habent auctoritatem, & Andradus de Andrad. Payva in defensi. Concil. Trid. sess. 4. dicit, quod illud appellatur Authenticum, quod fidem certam, & publicam facit in iudicio.

Secundo notandum, ut certissimum, quod usque ad tempora Christi D. sacri Codices Hebraeorum, erant legitimi, authentici, & Canonici. Hoc optima ratione probat D. Hieronymus, in cap. 6. Isaiæ ex Origene, quia si Pharisei corrumpere scripturas ait D. Hieronymus, nunquam Dominus, & Apostoli, qui cetera arguebant crimina in scribis, & pharisaeis, de hoc crimine, quod erat maximum reticissent, sed hoc eis exprobrassent, & redarguissent, ut latè prosequitur sanctus Doctor; quod etiam docet Tertullianus in Apolog. cap. 18. & 19. D. Augustinus Epistol. 19. ad Hieron. Et sic communiter sancti quia tunc ille codex erat verus & legitimus, inde Christus Dominus Scribas, & Phariseos ad lectionem sacrae Scripturae adhortabatur, Joan. 5. num. 39. Scrutamini Scripturas, quia illa testimonium perhibent de me. Et hoc etiam constat ex multis aliis locis.

Tertio certissimum est, quod ille Textus Hebraicus, quo usus est, D. Hieron. in sua versione fuerit verus, & authenticus. In hoc conveniunt omnes Doctores: Et ratio est evidens quia versio vulgata, quam recepit & approbat Ecclesia Catholica, ut authenticam, & Canonam

num. 50. Ecclesia Catholica plurimum debet) In quo negotio per novem annos, à multis viris doctissimis, ac peritissimis infudatum est, & hæc translatio incepta fuit mandato Gregorii XIII. & perfecta est sub initium Pontificatus Sixti V.

Hæc translatio facta fuit, ut jam dixi, anno 1585. Codex autem ille Vaticanus, ante mille, & ducentos annos literis, quas vocant uncialibus exaratus erat, ut sic Hieronymi tempora excedebat, qui anno Domini 422. obiit. August. etiam obiit 45. Si ergo usque ad tempora D. Hieronymi, ac D. Augustini, ut authentica habebatur hæc versio, sanè etiam hic Codex, qui præcedit Hieronymum, & Augustinum sua antiquitate, ab omnibus iudicatur correctior, & purior, & ab omnibus censeri debet authenticus, & inde divina Providentia in Vaticano per tot sæcula annorum est servatus ut legitimus, & verus. Ita hanc sententiam tenet Morinus, Bonferrius, Joannes de Lahay Prolog. Bibl. Max. sect. 18. c. 8. §. Affirmativa; & Desperius apud ipsum.

Probatur primò, quia Sixtus V. Summus Pontifex in suo diplomate præfixo versioni Septuaginta ex Vaticano, sic inquit: Volumus, & sancimus ad Dei gloriam, & Ecclesiae utilitatem, ut vetus testamentum juxta Septuaginta recognitionem, & expositum ab omnibus recipiatur, ac teneatur, non autem quomodocumque, sed ut authentica versio. Et prosequitur Summus Pontifex: Prohibentes ne quis de hac nova Graeca editione audeat in posterum, vel addendo, vel demendo quidquam immutare.

Probatur ratione. Ecclesia non solet improbare lectionem, seu versionem, quam aliquando approbavit ut authenticam, ac veram & sinceram, sed olim, ut vidimus tempore D. Hieronymi, & Augustini habebatur ut authentica; & hæc auctoritas in lectione Septuaginta non fuit immutata aliquo Ecclesiae decreto, & ut Authentica est servata ab Ecclesia in sua Bibliotheca; ergo adhuc manet authentica. Confirmatur, quia ut argumentatur Morinus, si loca adducta, ac allegata ex Septuaginta inventa apud Origenem, & sanctos Patres, conferas cum hac editione Vaticana, invenies summam uniformitatem, ac coherentiam, ut ovum ovo, lac lacti similis non sit. Nota tamen quod hæc lectio Vaticana, quamvis authentica, non est Canonica, quia ab Ecclesia non est posita in Catalogo librorum Canoniceorum. Vide quæ dixi suprâ.

Dices; Concilium Tridentinum sess. 4. mandat ex omnibus editionibus Latinis, quod solum nostra vulgata habeatur ut authentica; ergo auctoritas aliarum editionum videtur abrogata. Respondetur quod non ita est; nam concilium clare loquitur de editionibus Latinis; non verò loquitur de versionibus, quæ fiunt ex Hebraeo, vel Graeco, ut Septuaginta: Deinde loquitur de editione authentica Canonica; hæc autem versio licet sit authentica, non est Canonica.

454 Dices contra hanc sententiam tot sanctorum Patrum, quod D. Hieron. Prefat. in Pentat. negat Septuaginta Vates fuisse, sed eos dumtaxat dicit interpretes. Et priori praefatione in Job, eos in plerisque errasse indicat; & variis in locis eorum versiones reprehendit.

455 Respondet quod D. Hieronymus illa dixit, cum apud se non haberet legitimam, & correctam versionem, sed laceratos Codices, at verò postquam expurgatam à vitiiis Graecorum, ac Latinorum videret eam magnopere veneratur, & sententiam pristinam retractavit, ut patet Prefat. 2. in Paralip. ubi talia vitia notans, ait: Nec Septuaginta inter-